

rometre%20confiance/CEVIPOFpartiel.pdf.

- 2 Η πετυχημένη περιγραφή είναι του Serge Raffy, «Hollande, roi de l'after», *Nouvel Observateur*, 5.4.2012.
- 3 Το 2007, το 15% των ψηφοφόρων του Μπαϊρού δήλωναν σοσιαλιστές, ενώ τώρα μόλις 2%.
- 4 Alain Duhamel, «Notre grand poète national», *Libération*, 29.3.2012.
- 5 Όπως σημειώνει, μάλλον κριτικά, ο Ζαν Ντανιέλ· βλ. «Mélenchon, le panache

d'une illusion», *Nouvel Observateur*, 4.4.2012.

- 6 Βλ. το κατατοπιστικό και υμνητικό άρθρο της Angelique Chrisafis, «The Poetry-loving Pit-bull Galvanizing the French Elections», *Guardian*, 6.4.2012.
- 7 Βλ. <http://www.parti-socialiste.fr/static/9243/convention-nationale-egalite-reelle-le-texte-en-debat.pdf>.
- 8 «La vie, ce n'est pas aussi simple qu'un discours de Mélenchon», *Le Monde*, 9.4.2012.

9 Σύμφωνα με την έρευνα του ινστιτούτου CEVIPOF «Presidoscopie 2012», http://www.lemonde.fr/idees/article/2012/04/16/un-electeur-sur-deux-a-change-d-intention-de-vote-depuis-six-mois_1686165_3232.html.

10 Εδώ, χρησιμοποιούμε σχετικές έρευνες των εταιρειών Ipsos, <http://www.ipsos.fr/ipsos-public-affairs/actualites/2012-04-22-comprendre-le-vote-des-francais> και Ifop, <http://www.europel.fr/Politique/Presidentielle-qui-a-vote-pour-qui-1049305/>.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΕΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

Η οξύτητα της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης και η λήψη επαχθών έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπισή της δεν ήταν δυνατό να μην επιδράσουν στο πολιτικό-ιδεολογικό επίπεδο, από τη στιγμή που η δραματική μείωση του επιπέδου διαβίωσης της πλειονότητας των πολιτών συνετέλεσε καθοριστικά στη σταδιακή διάρρηξη της σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των παραδοσιακών κομμάτων εξουσίας και μιας μεγάλης μερίδας της κοινωνίας. Απέναντι σε αυτήν την προϊούσα απονομιμοποίηση του μεταπολιτευτικού κρατικού δικομματισμού, καταγράφεται ως αντίδραση των αρχουσών κοινωνικών τάξεων και των πολιτικών εκπροσώπων τους μια ουσιαστική μεταβολή στο περιεχόμενο του δημόσιου λόγου τους, ο οποίος, προκειμένου να αποσπάσει την κοινωνική συναίνεση για το σκληρό πρόγραμμα ανόρθωσης της ελληνικής οικονομίας, επιστρατεύει δύο μεθόδους: αφενός την τάση απολυτοποίησης και, συνεπώς, μονοπόλησης της έννοιας της αλήθειας και αφετέρου την ηθικοποίηση της πολιτικής αντιπαράθεσης. Μια τέτοια

αφήγηση, η οποία από τη μία πλευρά μετατρέπει το νεοφιλελεύθερο πολιτικοοικονομικό μοντέλο σε δόγμα και από την άλλη υποτιμά και απαξιώνει τους αντιπάλους του, δεν αποτελεί φυσικά επινόηση εγχώριων πολιτικών και οικονομικών παραγόντων, αλλά συνιστά επί της ουσίας αναπαραγωγή του επιχειρήματος περί μονόδρομου, που πρωτογενώς διατυπώνεται τόσο από τη συντηρητική πολιτική ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και από τους εκπροσώπους του διεθνοποιημένου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτού του είδους ο κυρίαρχος λόγος, ο οποίος εκφέρεται ιστορικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και χαρακτηρίζεται από μια θεολογική πρόσληψη του πολιτικού, παρουσιάζει ενδιαφέρον όχι μόνο στο επίπεδο της δημοκρατικής θεωρίας, αλλά και στο δικαιο-πολιτικό πεδίο, καθώς οι αντανάκλασεις του συνδέονται τόσο με την ερμηνεία του Συντάγματος όσο και με την ενίσχυση της πολιτικής επιρροής αντικοινοβουλευτικών δυνάμεων.

Η έντονη ηθική διάσταση που έχει προσλάβει στη συγκυρία της κρίσης ο πολιτικός αγώνας αναδεικνύεται καταρχήν μέσα από τα διλήμματα μεταπολιτικού χαρακτήρα που δεσπόζουν στον δη-

μόσιο διάλογο, όπως «ειλικρίνεια ή υποκρισία», «ενιαίο εθνικό συμφέρον ή ταπεινά μικροκομματικά συμφέροντα», «υπευθυνότητα ή ανευθυνότητα», «ρεαλισμός ή δημαγωγία». Τα προγράμματα και οι θέσεις των κομμάτων δεν τοποθετούνται, συνεπώς, στον άξονα αριστερά/δεξιά, προκειμένου να κριθούν με ιδεολογικά κριτήρια από τους πολίτες ως εναλλακτικές προτάσεις για την υπέρβαση του αδιεξόδου, αλλά αξιολογούνται, κυρίως από τα κόμματα εξουσίας, με τρόπο που παραπέμπει ευθέως στη διάκριση καλού/κακού. Με άλλα λόγια, η υποκατάσταση της πολιτικής αξιολόγησης των προγραμμάτων από την ηθική αξιολόγηση των προσώπων δημιουργεί τους όρους για μια θεολογικού χαρακτήρα αντιπαράθεση, εφόσον ταυτίζει τον κυρίαρχο λόγο με την έννοια της αρετής και τον αντίπαλο με αυτήν της αμαρτίας.¹

Το φιλοσοφικό θεμέλιο της δημοκρατίας, η σχετικότητα της αλήθειας,² υπαγορεύει τον τρόπο λήψης των πολιτικών αποφάσεων βάσει ενός ποσοτικού κριτηρίου, την αρχή της πλειοψηφίας, από τη στιγμή που δεν αναγνωρίζεται σε κανένα πρόσωπο ή ομάδα προσώπων το προνόμιο της αυθεντικής έκφρασης του

Ο Αλέξανδρος Κεσσόπουλος είναι δικηγόρος.

συλλογικού συμφέροντος της πολιτικής κοινότητας. Με δεδομένο, λοιπόν, ότι καμία πολιτική θέση δεν διαθέτει το τεκμήριο της ορθότητας, καθεμιά από αυτές υπόκειται στην κρίση των πολιτών, οι οποίοι διά της ψήφου τους ορίζουν ποιος πολιτικός φορέας μπορεί να αντιπροσωπεύσει καλύτερα τα συμφέροντά τους. Η αντιστροφή αυτής της θέσης από τον κυρίαρχο λόγο και η a priori ταύτιση ενός συγκεκριμένου πολιτικού σχεδίου με τη σωτηρία της πατρίδας, δηλαδή με το απόλυτα ορθό,³ έχει ως λογικό επακόλουθο τη διαστροφή του νοήματος της ίδιας της εκλογικής αναμέτρησης. Δεν είναι τυχαίο, επομένως, ότι υπό τις παρούσες εξαιρετικές συνθήκες οι απόστολοι αυτής της μεταφυσικής αντίληψης της πολιτικής υπονοούν, ή και ισχυρίζονται ευθέως, πως μέσω των εκλογών στην Ελλάδα δεν θα αναδειχθεί η αυθεντική αξιολόγηση των εναλλακτικών προτάσεων από τον αποκλειστικό αρμόδιο, τον κυρίαρχο λαό, αλλά αντίθετα θα διαπιστωθεί ο βαθμός της ωριμότητας των ψηφοφόρων να αντιληφθούν το ουσιαστικό τους συμφέρον, που είναι ταυτισμένο με ένα συγκεκριμένο οικονομικό πρόγραμμα λιτότητας. Μια τέτοιου είδους αυταρχική σκέψη διατύπωσε η γενική διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Christine Lagarde, όταν δήλωσε πριν από λίγους μήνες σχετικά με την εκλογική αναμέτρηση στη χώρα μας: «Το να καταφύγει κανείς σε περιθωριακά κόμματα που λαϊκίζουν δε θα ήταν σοφή επιλογή από πλευράς του ελληνικού λαού».⁴

Στις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, η εξαντειακτική επιλογή της απόφασης του κυρίαρχου και η ταύτισή της με το έλλογο, το αληθές και το ηθικό, δυνάμει συνεπάγεται την εκδίωξη του αντιπάλου από τα πεδία τόσο του πολιτικού ανταγωνισμού όσο και του νόμου. Ενόψει, δηλαδή, της λήψης μιας «υπαρξιακής απόφασης», ο Άλλος υποβιβάζεται ηθικά και δικαιοδικά, καθώς στιγματίζεται ως πνευματικά κατώτερος, διεφθαρμένος ή εγκληματίας και προβάλλεται τελικά ως ο εχθρός που απειλεί την ίδια την ύπαρξη της πολιτικής κοινότητας και, συνεπώς, πρέπει πάση θυσία να καθυποταχθεί πριν κατορθώσει να την οδηγήσει στην καταστροφή. Για το σκοπό αυτό μπορεί να χρειασθεί, στην περίπτωση της τελικής σύγκρουσης μαζί του, να του επιβληθούν οι κυρώσεις ενός κανόνα δικαίου, ακόμη και αν αυτός δεν είχε θεσπισθεί εκ των προτέρων.⁵ Μία τέτοια απειλή αποπομπής του αντιπάλου «hors la loi» εξαπέλυσε, στις 11 Φεβρουαρίου 2012, ο τότε

υπουργός Οικονομικών και νυν πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Ευάγγελος Βενιζέλος, απευθυνόμενος στον βουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ Παναγιώτη Λαφαζάνη, κατά τη συζήτηση του δεύτερου Μνημονίου στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής: «Το νομοσχέδιο είναι κατεπείγον γιατί είναι υπαρξιακό. Εάν έχετε άλλη πρόταση για το μέλλον και τη μοίρα του τόπου, θα την πείτε επί της ουσίας, ανοιχτά, εν γνώσει των συνεπειών του νόμου». Παρότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο στην αποστροφή αυτή του λόγου του ο Βενιζέλος να μην εννοούσε την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε αριστερούς βουλευτές, αλλά να αναφερόταν στον κίνδυνο αποβολής της χώρας από την ευρωζώνη με ευθύνη της Αριστεράς, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η χρήση εκ μέρους του μιας καθαρά σμιτιανής ορολογίας, η οποία μέσω της χάραξης της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ φίλων και εχθρών, εντάσσει την πολιτική σύγκρουση σε ένα πλαίσιο έκτακτης ανάγκης και την καθιστά οιοιεί πολεμική.

Η θεολογική πρόσληψη του πολιτικού, δηλαδή η απολυτοποίηση της κυρίαρχης άποψης και η άρνηση της σχετικής αξίας των υπολοίπων, οδηγεί αναπόδραστα στην υποβάθμιση της σημασίας των διαδικαστικών κανόνων που καθορίζουν τον τρόπο διαμόρφωσης της γενικής βούλησης μιας πλουραλιστικής πολιτικής κοινότητας. Αντανάκλαση μιας τέτοιας μεταφυσικής αντίληψης της πολιτικής στο πεδίο του Συνταγματικού Δικαίου αποτελεί η θεωρία που προβαίνει σε έναν –μη προβλεπόμενο από κανέναν κανόνα δικαίου– διαχωρισμό ανάμεσα στη βαθύτερη ουσία του Συντάγματος και το περιεχόμενο των επιμέρους διατάξεών του, οι οποίες ρυθμίζουν τη λειτουργία του πολιτεύματος. Μια τέτοια ερμηνεία οδηγεί, κατά λογική συνέπεια, στη δυνατότητα υποστήριξης της θέσης ότι σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης η εγγύηση του «Συντάγματος», με την υπερθετική έννοια του όρου, μπορεί να επιτάσσει ακόμη και την παραβίαση των «δευτερεύουσας σημασίας» κανόνων του.⁶ Με άλλα λόγια, η αρμοδιότητα του κυρίαρχου, σε αυτές τις εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν συνίσταται στην προφύλαξη του δικαίου από την κατάχρηση της εξουσίας, αλλά στην απαλλαγή της εξουσίας από τον περιορισμό του δικαίου. Σε αδρές γραμμές αυτό ήταν το νόημα της θέσης που υιοθέτησε τον Φεβρουάριο ο πρώην υπουργός Εσωτερικών Προκόπης Παυλόπουλος όταν υποστήριξε ότι «δεν

είναι ο φόβος της κοινωνικής έκρηξης που μας κάνει να παραβιάζουμε το Σύνταγμα, είναι το γεγονός ότι πρέπει να υπερασπισθούμε το Σύνταγμα, ώστε να μπορέσει το Σύνταγμα να έρθει στον κανονικό του δρόμο στον ελάχιστο δυνατό χρόνο, αλλιώς... το Σύνταγμα θα πάψει να υπάρχει».⁷

Μία επιπλέον, ίσως η πιο ενδιαφέρουσα, ψηφίδα της ηθικής διάστασης του κυρίαρχου λόγου αφορά την τάση απαξίωσης, συλλήβδην, του πολιτικού προσωπικού της Μεταπολίτευσης, που σε τελευταία ανάλυση συντελεί στην ιδεολογική απονομιμοποίηση του ίδιου του πολιτεύματος της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η συνεχής αναφορά στα υπαρκτά, και σίγουρα μη επουσιώδη, προβλήματα της διασπάθισης του δημόσιου χρήματος και της δημιουργίας ενός μεγάλου δικτύου πελατειακών σχέσεων, στα οποία αποδίδεται εν πολλοίς η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς την χρεωκοπία. Τα αίτια, δηλαδή, της κρίσης δεν εντοπίζονται στο περιεχόμενο των πολιτικών επιλογών όσων συμμετείχαν στην άσκηση της εξουσίας, αλλά ανάγονται στο ζήτημα της έλλειψης ηθικής ακεραιότητας μιας μεγάλης μερίδας των αντιπροσώπων του λαού. Με άλλα λόγια, η μεταπολιτευτική λειτουργία του πολιτεύματος προβάλλεται στο συλλογικό ασυνείδητο ως ταυτόσημη με τη διαφθορά, δηλαδή την αμαρτία. Δεν είναι παράδοξο, συνεπώς, ότι έχει ήδη κυριαρχήσει στην αντίληψη ενός σημαντικού τμήματος της κοινωνίας και συνεχώς αναπαράγεται το στερεότυπο ότι το σύνολο των πολιτικών είναι στην καλύτερη περίπτωση ανεπάγγελτοι, ενώ στη χειρότερη κλέφτες, οι οποίοι πλουτίζουν εις βάρος του κοινωνικού συνόλου μέσα από την ενασχόλησή τους με τα κοινά. Μέσα σε αυτό το κλίμα της ηθικής καταδίκης τόσο των πολιτικών όσο και του ίδιου του θεσμού του Κοινοβουλίου, που εκφράστηκε και από ένα ρεύμα, μάλλον όχι πλειοψηφικό, του κινήματος των Αγανακτισμένων, προβλήθηκε τον περασμένο Οκτώβριο από τον κυρίαρχο λόγο και τελικά επικράτησε ως ενδεδειγμένη επιλογή για τη σωτηρία της πατρίδας η ανάθεση της διακυβέρνησης της χώρας σε έναν τεχνοκράτη, δηλαδή έναν άνθρωπο αμόλυντο από την πολιτική.

Η περιγραφή της εν εξελίξει διαδικασίας συρρίκνωσης του πολιτικού και υποκατάστασής του από τον λόγο περί ηθικής, ιδίως κατά την περίοδο της κρίσης, μας προσφέρει ένα επιπρόσθετο πρίσμα, πέρα από την αύξηση της εγκληματικό-

τητας και το μεταναστευτικό πρόβλημα, προκειμένου να σχηματίσουμε μια πιο ολοκληρωμένη αντίληψη του σύνθετου ιδεολογικού υπόβαθρου στο οποίο εδράζεται η ραγδαία αύξηση της πολιτικής ισχύος της άκρας δεξιάς στη χώρα μας. Πιο συγκεκριμένα, το νεο-ναζιστικό κόμμα της Χρυσής Αυγής φαίνεται ότι έχει δρέψει καρπούς όχι μόνο από τη ρατσιστική του ιδεολογία, αλλά και από τη σταθερή αντιπολιτική και αντικοινοβουλευτική του στάση, καθώς αποτελεί τον μοναδικό πολιτικό φορέα που εκφράζει ανοικτά έναν λόγο επιθετικό και υβριστικό απέναντι στους πολιτικούς. Ο πολλαπλασιασμός των ερεισμάτων, συνεπώς, αυτού του απειλητικού για την κοινοβουλευτική δημοκρατία χώρου μπορεί να αποδοθεί, πέρα από την απήχηση της ξενοφοβικής κραυγής «Έξω οι ξένοι» και στην αντιπροσωπευτική δύναμη που έχουν αποκτήσει στην παρούσα συγκυ-

ρία συνθήματα με έντονη ηθικολογική διάσταση, όπως το «Αλήτες, προδότες, πολιτικοί» και «Χρυσή Αυγή, για να ξεβρωμίσει ο τόπος».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Σαντάλ Μουφ, *Επί του πολιτικού*, μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιολής, Αθήνα 2010, σ. 91· Καρλ Σμιτ, *Πολιτική θεολογία*, μτφρ. Παναγιώτης Κονδύλης, Αθήνα 1994, σ. 104· Καρλ Σμιτ, *Η έννοια του πολιτικού*, μτφρ. Αλίκη Λαβράνου, Αθήνα 2009, σ. 126-127.
- 2 Σύμφωνα με τη διατύπωση του Αλέξανδρου Σβώλου, «η δημοκρατία αποτελεί την πλέον ίσως χαρακτηριστική έκφραση της σχετικότητας, η οποία ενυπάρχει εις την φύσιν των εκ της εμπειρίας μας σχηματιζομένων αξιών»· βλ. Αλέξανδρος Σβώλος, *Το νέον Σύνταγμα και οι βάσεις του πολιτεύματος*, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σ. 119.

- 3 Ο Σμιτ υποστηρίζει ότι «κάθε κυριαρχία ενεργεί σα να ήταν αλάθητη»· βλ. Σμιτ, *Πολιτική θεολογία*, ό.π., σ. 92.
- 4 Η άποψη αυτή εκτέθηκε στις 8 Απριλίου 2012, στο πλαίσιο συνέντευξης που παραχώρησε η Lagarde στην εκπομπή «60 minutes» του αμερικανικού τηλεοπτικού σταθμού CBS.
- 5 Σμιτ, *Η έννοια του πολιτικού*, ό.π., σ. 61-62· Παναγιώτης Κονδύλης, *Ισχύς και απόφαση*, Αθήνα 2001, σ. 62-63· Γρηγόρης Ανανιάδης, *Ιδέα, απόφαση, πολιτική. Τρία δοκίμια για τον Carl Schmitt*, Αθήνα 2006, σ. 109· Μουφ, *Επί του πολιτικού*, ό.π., σ. 92.
- 6 Carl Schmitt, *Théorie de la Constitution*, Παρίσι 1993, σ. 157 κ. εξ.
- 7 Απόσπασμα από συνέντευξη στην εκπομπή «Ανεμολόγιο» του ραδιοφωνικού σταθμού ΣΚΑΪ (24.2.2012).

Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΗΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Η πρόσφατη στοχοποίηση των μεταναστών από τους υπουργούς Προστασίας του Πολίτη και Υγείας ερμηνεύθηκε, κατά κύριο λόγο με συγκυριακούς όρους, ως προεκλογικό τέχνασμα ενός απαξιωμένου κόμματος εξουσίας. Προφανώς, η ερμηνεία αυτή δεν είναι λανθασμένη. Αν όμως μείνουμε στην εμφανή πολιτική λειτουργία αυτής της βεβιασμένης επικοινωνιακής κατασκευής ενός απειλητικού Άλλου, δηλαδή στη μετατόπιση της δημόσιας συζήτησης μακριά από το αδιέξοδο των μνημονιακών οικονομικών μέτρων, υποβαθμίζουμε την πολιτική της διάσταση. Η επικοινωνιακή κατασκευή ενός απειλητικού Άλλου υπαγορεύεται μεν συχνά από συγκυριακές συνθήκες, αλλά αποβλέπει πάντα στην εξυπηρέτηση ευρύτερων πολιτικών αναγκών. Συνεπώς, οι στόχοι της δεν γίνονται αντιληπτοί

παρά μόνον αν συσχετισθεί με την παράλληλη (απο)δαιμονοποίηση άλλων κοινωνικών ομάδων.

Αν θεωρήσουμε ότι το κύριο χαρακτηριστικό της σημερινής πολιτικής συγκυρίας είναι η ριζική αναθεώρηση των καθιερωμένων όρων της συναίνεσης στις μεταπολεμικές αστικές δημοκρατίες, μέσα από τη βίαιη συρρίκνωση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών, διαπιστώνουμε ότι η μεταβίβαση προς μια νέα, μη αμιγώς πολιτική και μη αμιγώς δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης βασίζεται, μεταξύ άλλων, στην επικοινωνιακή ανακατάταξη των «πηγών απειλής» για την καθεστηκυία τάξη.

Μια πρώτη εκδήλωση αυτής της ανακατάταξης είναι η αποδαιμονοποίηση του ένοπλου κινήματος. Αντίθετα από ό,τι συνέβη κατά τη διάρκεια της δίκης των μελών της 17N, οι τωρινές δίκες των μελών δύο ένοπλων οργανώσεων που παραπέμπουν σε διαφορετικές γενιές και

αντιλήψεις αντάρτικου πόλης, μένουν ουσιαστικά ακάλυπτες από τα ΜΜΕ. Παρόλο που η κατασταλτική διάθεση του κρατικού μηχανισμού παραμένει αμείωτη, όπως δηλώνεται από τις εξοντωτικές ποινές που έχουν ήδη απαγγελθεί, η δημοσιογραφική κάλυψη συνοψίζεται σε μια ελλειπτική και κυρίως ασχολίαστη ενημέρωση. Ως, κατά παράδοξο τρόπο, το όλο ζήτημα να μην εντάσσεται πλέον στον πυρήνα της πολιτικής ζωής της χώρας.

Αυτή η γενικευμένη αδιαφορία του δημοσιογραφικού χώρου παύει όμως να είναι παράδοξη, αν ερμηνευθεί ως ένδειξη της έκπτωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος στη μνημονιακή εποχή. Στο βαθμό που το προμνημονιακό καθεστώς νομιμοποιείτο βάσει της ιδεατής του ταύτισης με τον κρατούντα ορισμό της αστικής δημοκρατίας, η ένοπλη αμφισβήτηση της καθεστηκυίας τάξης στιγματιζόταν υπόρρητα ως νοερή ανατροπή και έμπρακτη διακινδύνευση του δημοκρατικού πο-

Η Αναστασία Τσουκαλά διδάσκει εγκληματολογία στο Πανεπιστήμιο Paris 11.